

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

SOU 2016:41 Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av Integritetskommittén (Ju2016/04398/L6)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i Integritetskommitténs delbetänkande SOU 2016:41. Förbundets yttrande koncentreras till de delar av utredningen som rör integritetsskyddet i arbetslivet och behovet av ett integritetsskyddsråd.

Journalistförbundet anser inte att frågan är tillräckligt utredd inom ramen för delbetänkandet. Journalistförbundet vill också påminna om vikten av att i det fortsatta utredningsarbetet se även till skyddet för yttrandefriheten.

Integritetsskyddet i arbetslivet

Behovet av att stärka arbetstagarens skydd gentemot arbetsgivaren på den personliga integritetsens område har varit föremål för utredning flera gånger tidigare. Till exempel innehöll SOU 2009:44 en rad förslag som Journalistförbundet ställt sig bakom. Sedan dess har den tekniska utvecklingen gått framåt vilket inneburit ökade

möjligheter för arbetsgivare att skaffa sig information om anställda och arbetssökande samt andra med anknytning till verksamheten till exempel bemanningsanställda. Det är enligt Journalistförbundet viktigt att en lagstiftning på detta område kommer på plats så fort som möjligt.

Behovet av ett integritetsskyddsråd

Integritetskommittén skulle enligt direktiven utreda behovet av att inrätta ett integritetsskyddsråd med ett brett uppdrag att vaka över integritetsskyddet i dess helhet. Bakgrunden är att Integritetsskyddskommittén under sitt arbete noterade att inget statligt organ har i uppgift att slå larm när integritetskänslig information utnyttjas för andra ändamål än vad den varit avsedd för. Vidare konstaterade Integritetsskyddskommittén att: "takten i ny integritetsbegränsande lagstiftning i många fall är högt uppdriven, inte minst på brottsbekämpningsområdet där en rad ingripande reformer nyligen hade genomförts och förslag framlagts om andra, bland annat i fråga om buggning och preventiv användning av tvångsmedel."¹

Anledningen till att Integritetsskyddskommittén inte föreslog att ett integritetsskyddsråd skulle inrättas redan 2008 var att kommittén ansåg att det fanns anledning att utreda vilka konsekvenser förändringarna av bland annat Regeringsformen 2 kapitlet 6 § 2 stycket skulle få.²

Integritetskommittén kommer fram till att det saknas behov av ett integritetsskyddsråd och skriver i delbetänkandet: "Trots att arbetet med att följa upp effekterna av ändringen i regeringsformen inte är avslutat, anser Integritetskommittén att det redan nu kan konstateras att det inte bör inrättas något nytt integritetsskyddsorgan med huvuduppgift att verka för en säkrare avvägning av motstående intressen i lagstiftningen." Någon närmare motivering till varför Integritetskommittén inte anser att det behövs något integritetsskyddsråd finns inte i delbetänkandet. Det kan anses vara en naturlig följd av att Integritetskommittén enligt direktiven skulle presentera sitt förslag i denna del i form av ett delbetänkande. Det är trots det enligt Journalistförbundet anmärkningsvärt att behovet av ett integritetsskyddsråd inte närmare utreds av Integritetskommittén.

Journalistförbundet kan inte se att de förhållanden som enligt Integritetsskyddskommittén talade för att införa av ett integritetsskyddsråd på något avgörande sätt förändrats. Viljan hos lagstiftaren att ge brottsbekämpande myndigheter verktyg som inverkar negativt på den personliga integriteten tycks inte ha minskat. Bland annat utreder regeringen nu möjligheten för rättsvårdande myndigheter att använda sig av så kallad hemlig dataavläsning, vilket skulle innebära en möjlighet att avlyssna krypterad kommunikation som skickas via Internet.³ Det pågår också en utredning med namnet "Moderna regler om beslag och husrannsakan" vilken bland annat ska utreda om det ska bli möjligt att göra husrannsakan på distans, det vill säga ge polisen möjlighet att gå igenom elektronisk information utan att fysiskt vara på plats hos den som är föremål för husrannsakan.⁴

Teknikutvecklingen går visserligen snabbt framåt vilket kräver anpassningar av lagstiftningen. Journalistförbundet ser dock precis som Integritetsskyddskommittén en fara i att lagstiftaren går för fort fram när det gäller möjligheten att ta del av medborgarnas kommunikation på framför allt Internet. Det

¹ SOU 2008:3 Skyddet för den personliga integriteten - Bedömningar och förslag, sid 333.

² Genomförda genom proposition 2009/10:80.

³ Dir 2016:36 Hemlig dataavläsning.

⁴ Dir 2016:20 Moderna regler om beslag och husrannsakan.

är därför olyckligt att Integritetskommittén så pass lättvindigt avfärdar tanken på att inrätta ett integritetsskyddsråd.

Förslag om ökad information till regering och riksdag

Precis som Integritetsskyddskommittén anser Integritetskommittén att riksdagen behöver mer information om den utveckling som sker på den personliga integritetens område. Integritetskommittén förslår att Datainspektionen ska ges i uppdrag att följa och beskriva utvecklingen på it-området när det gäller frågor som rör den personliga integriteten. Datainspektionen föreslås årligen överlämna en rapport till regeringen. Regeringen ska i sin tur överlämna en skrivelse till riksdagen.

Datainspektionen ansvarar vid sidan av bland annat Justitiekanslern och PTS för tillsynen över den personliga integriteten. Nyligen presenterades en utredning som föreslår att ännu mer tillsynsansvar läggs på Datainspektionen.⁵ Journalistförbundet har inget att erinra emot att Datainspektionen, som är den myndighet som framför allt bedriver tillsyn på området, tilldelas uppgiften att följa utvecklingen och rapportera till regeringen. Men även om Datainspektionen har det huvudsakliga ansvaret för tillsynen över den personliga integriteten är det en relativt liten myndighet med begränsade resurser. Det finns därför anledning att ytterligare utreda behovet av ett fristående kontrollorgan med uppgift att vaka över integritetsskyddet på hela samhällsområdet.

Skyddet för den personliga integriteten i förhållande till yttrandefriheten

Det är enligt Journalistförbundet positivt att skyddet för den personliga integriteten ses över inom ramen för Integritetskommittén. Ett utökat skydd för den personliga innebär dock ofta en inskränkning av yttrandefriheten. Detta är fallet till exempel vid begränsningar av vilka typer av uttalanden som ska vara straffbara på Internet. Det är också fallet när sekretessreglerna utökas till förmån för den personliga integriteten.

Som Journalistförbundet framförde i sitt remissvar på Integritetsskyddskommitténs slutbetänkande är det därför viktigt att varje utökning av skyddet för den personliga integriteten noga vägs mot vilka inskränkningar det innebär för yttrandefriheten.⁶ Denna typ av proportionalitetsavvägning är något som Journalistförbundet saknar i delbetänkandet. Ett exempel är domstolarnas utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling.⁷ Kommittén kommer fram till att det föreligger påtagliga risker för intrång i den personliga integriteten i detta fall. Någon proportionalitetsavvägning finns dock inte. Samma sak gäller när Integritetskommittén beskriver PSI-direktivet och lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen.⁸

Journalistförbundet förutsätter att detta är en konsekvens av att Integritetskommittén inom uppdraget för delbetänkandet endast avsåg att kartlägga och analysera risker för den personliga integriteten och att proportionalitetsavvägning görs i samband med att eventuella lagförslag övervägs.

Att väga behovet av att skydda yttrandefriheten mot behovet av skydd för den personliga integriteten bör enligt Journalistförbundet vara en naturlig del av

⁵ SOU 2016:65 Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten.

⁶ SOU 2008:3 Skyddet för den personliga integriteten - Bedömningar och förslag.

⁷ SOU 2016:41 Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av Integritetskommittén, sid 466 ff.

⁸ SOU 2016:41 Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av Integritetskommittén, sid 304 f och 325.

varje lagstiftningsåtgärd på detta område. Sådana principiella överväganden kräver dock en närvarande diskussion om proportionalitet, vilket är ytterligare en uppgift som ett integritetsskyddsråd hade kunnat bidra med.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Jonas Nordling
Förbundsordförande